

Garata **Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata** **hãd nãng do panang bã habong do** **hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh**

Kedeng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Jesus mejũũ do see ỹ ti hỹ Paw-Ro. Ajyy ỹ rasëew hõm do hyb n'aa nado Křisto mejũũ do see ỹ wén hado dák. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Křisto kyy gó né tii. P'op Hagã Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ããj hẽ.

² Èr hỹỹj hedoo do pa ỹ habong do sa sii ỹ edeng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bã jé pad'yyt hẽ bë panang bã kahet'aa doo.

³ Ỹ karën P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Křisto Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karën baad ub Křisto bë rah'yyb en'yym.

⁴ Jesus né hẽ tii, P'op Hagã Do èr Yb karën doo da, ta daaj hẽ takan'oo dák dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëëp hyb n'aa, da hẽ Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã.

⁵ Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

Moseses ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahỹỹh

⁶ Ỹ hyb n'aa tón, nayyw hẽ né hẽ bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagã Doo, Křisto hyb

n'aa né hē bē wē taky ennyym, bē tagadoo doo. Panyyg see bē ky dahé däg kăn.

⁷ Jesus panyyg hanäm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanäm do tado bä. Ta wób rakarēn bē rawedii. Rakarēn rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanäm doo.

⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hē jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanäm do ma metëek doo, bē äã ma met'ëëg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bä paawä, äãs wē hã hana do tado bä paawä na-ääj hē ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da.

⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bē äã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hē jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanäm do bē tamaher'ood bä, pooj jé bē gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hēnh hahôm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hē, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bä. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karēn. Ta wób ÿ karēn ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hē ÿ karēn nã bä paawä ta wób ÿ h'yyb enäw up, dooh Kristo karom ÿ do bä paawä.

¹¹ Baad bē ÿ maher'oot hahÿ wakän haa: Kristo ky n'aa hanäm do bē ÿ ma met'ëëg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bä.

¹² Dooh aj'yy tado bä hã ÿ tab'ëës do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëëg bä ta tii. Jesus Kristo né hē tii, ta ti metëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bē ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ÿ bawäd wät. Bē ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ÿ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo.

Bë ky n'aa napäh na-ããj hë tak'ëp ÿ karën paawä Kristo hä h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó.

¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëëg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëëk doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë ãã wahë makũ metëëk do hä.

¹⁵⁻¹⁶ Tii bä kä, tii da né hë ÿ bawäd né paawä, P'op Hagä Do metä wät hä ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hä tan'oo bä, Judah buuj nadoo do hä ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nä bä, tsyt hë ÿ P'op Hagä Do asëëw däk. Taky ennyym do hyb n'aa hä ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ, hä ÿ tabanoo ta wë ÿ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hä ÿ tametëëh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bä ajyy sa hä nyy d' ÿ bad'oo.

¹⁷ Dooh na-ããj hë Jerusarënh hënh ÿ ahõm bä, pój ÿÿ jé Jesus mejüü do rabahado padëëk do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hë ÿ bahõm paa Arab häd näng do häj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hõm kån.

¹⁸ Tii bä kä, tamawoob hë ta baab jawén paa bä, Jerusarënh hënh ÿ bahõm kån, Peed ÿ baheg'ããs hyb n'aa. 15 ta äh ta pa ÿ baym.

¹⁹ Ta tii bä na-ããj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bä ti noo gó.

²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bä.

²¹ Ta jawén ÿ bahõm kån Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hënh.

---

* **1:19** Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

²² Kristo hã h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hẽ sa panang hẽnh rakahet'aa doo, dooh ŷ rahapëë nä bä ti noo gó.

²³ Jããm hẽ hahŷ ŷ raky n'aa napäh. Hahŷŷ d' sa kyyh: “Aj'yy p'ooj ub ãã tarahejãã doo, hŷŷ kä tama met'ëëg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarẽn do tagawats'lik do paah”, nãk mã sa kyyh.

²⁴ Ta ti ŷ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ŷ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bä, p'aa hẽnh Jerusarẽnh hẽnh ŷ bahõm. Béh-Nabéh sii ŷ bahõm. Tiit ŷ mahũũm si ŷŷ.

² T'ĩĩ hẽnh ŷ wén hõm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ ŷ bahõm. Ta tii bä ŷ ats'yyt Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa nãng doo, ŷ maher'oot hyb n'aa sa hã nyy da Kristo ky n'aa hanãm do Judah buuj nadoo do hã ŷ ma mehet'ëëk doo. ŷ wén maher'oot, ŷ karẽn ŷ baheg'ããs séd rah'yyb hedo bä hã ŷŷ, ŷ ma mehet'ëëk do hã. Séd rah'yyb nahedo bä paawä ŷ ma mehet'ëëk do hã, daap paawä tii bä ŷ ma met'ëëg wät doo, da hẽ ŷ ma metëëk do na-ããj hẽ, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ŷ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä.

³ Séd hã sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hẽ hã ŷŷ, ŷ ma mehet'ëëk do hã. Dooh ênh ramejõ bä Tiit, t'ĩĩ hẽnh si ŷ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bä, Judah buuj nado né paawä.

⁴ Ta wób ti tii d' karẽn paawä tabad'oo. Jesus hã h'yy ka'eeh do oow né tii. Ęr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ããs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb

n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do ër jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó ër wén boo kán. Rakarên paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarên paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh.

⁵ Tii d' rakarên né paawä, dooh tabad'op hë äã ky dahé bä sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyw däk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hä, sa wahë n'aa ky n'aa näng do sa hä, baad ub ÿ ma mehet'ëëk doo. Doo ÿ ma mehet'ëëk do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bä sa hä Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ããj hë tagadoo.)

⁷ Doo né hë ÿ ma mehet'ëëk do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hä ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ ma metëëk hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hä tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëëk hyb n'aa.

⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ããj né hë tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh.

⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowäw daheeh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bä nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm tsyt hë, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa äã bahado däk hyb n'aa kä. Sa moo

hub me ãã redëng tii bã, ãã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hã. Sa sii ãã kaner'oot noo gó, baad ub sa hã Judah buuj nadoo do mahang ý Béh-Nabéh daheeh ãã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii.

¹⁰ Dooch ãã hã ramejõ bã. Jããm hẽ ãã hã retsëë, Jesus hã h'yy ka'eeh do kas'uut do Jerusarënh panang bã habong do ãã hyb n'aa esee hyb n'aa, ãã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ý karën up ý bad'oo.

¹¹ ãn-Tijoka panang bã ãã wë Peed baheg'ããs noo gó, Peed ý nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo.

¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bã kã, ãn-Tijoka bã rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bã kã, dawë hã Peed bawäd däk Judah buuj nadoo do sa mahãnh. Dooch sa sii tawa wäd bã, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahõk do hã ky kah'ũũm do tajeỹỹm do hyb n'aa.*

¹³ Tii bã Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tii bã habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo däk na-ããj hẽ. J'ooj madäk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawë hã rababoo däk Judah buuj nadoo do sa hỹỹj hedoo do Jesus

---

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagã Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajeỹỹm do hyb n'aa. Sa hã rawén jeỹỹm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo.

hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.† Béh-Nabéh sii hẽ sa h'yyb hata dæg ti noo gó.

14 Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanãm do metëeh doo da raboo boo bã ÿ bahapäh bã, sa hÿÿj hedoo do raty n'aa gesyyg däk‡ ÿ bahapäh bã, sahõnh hẽ sa matym gó Peed hã ÿ ky hadoo: “Judah buuj né paawä õm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd däk. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hÿÿ kä, mabad'oo do hã, makarën mamejũũ Judah buuj nadoo do ër hÿÿj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm paawä tii?§

15 Te hub né hẽ, Judah buuj taah ër bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ ëër. Dooh ta wób, baad

---

† 2:13 Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bã. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ né hẽ paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ãäs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooh takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ãäs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawäd däk, tahapëë né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ 2:14 Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata häj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëë né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § 2:14 Dooh né paawä Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëë tabawäd däk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã.

nadoo do moo heb'ooh do er ado bä.**

¹⁶ Dooh né paawä baad nadoo do moo heb'ooh do er ado bä paawä, er hapäh, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk P'op Hagä Do matym gó. Jããm hẽ Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. Èr na-ããj hẽ, Judah buuj, Kristo Jesus hã er h'yy kae däk baad er bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã er daab yb wäd bä. Dooh hajaa pé baad tabahado däk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do taky daheeh do hyb n'aa.

¹⁷ Hỹỹ kä, eër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kä er karẽn do hyb n'aa baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooh do er bahado däk Judah buuj nadoo do nemuun, nãk er buuj wób. Nyy d' rahanãng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooh do er bahado däk? Dooh. Dooh tii d' tado bä!

¹⁸ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hẽnh ji du do bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bä, pooj jé ji eréd hõm doo.††

¹⁹ Dooh taw'ããts hẽ tado bä p'aa hẽnh ÿ du do bä

** **2:15** Judah buuj ramaneëenh ta wób *“baad nadoo do moo heb'ooh doo”*, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa.

†† **2:18** Hahỹỹ d' tahanãng pé tii: P'aa hẽnh ji daab yb bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wät do jawén paa bä, tii bä né hẽ nesaa do moo heb'ooh do ji bahado däk né hẽ, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hẽ ji ky dahé bä. Dooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bä nesaa do moo heb'ooh do ji hado bä.

ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajëb wät hadoo ta hã.‡‡ Hÿÿ kä, tamanejō wät do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ hajaa P'op Hagä Do karën doo da ÿ bawät.

²⁰ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ paa dajëb wät do hadoo ÿ baher'oot bä: Kristo sii ÿ kepeëm däk do hadoo b'aa kajatsëk do hã tadajëp noo gó. Gawatsig hōm pooj jé ÿ bawät do paah. Kristo ti hÿÿ kä hëp ÿÿ gó hawät doo. Da hë, badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ÿ h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do T'aah hã, hã ÿ kamahän do hã, hëp ÿ n'aa dajëp do hã.‡‡

²¹ Jããm hë P'op Hagä Do ër wë taky enyym do hyb n'aa baad ër wén hado däk ta matym gó. Dooh ÿ ty n'aa gesyyg bä ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bä paawä baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bä daap paawä Kristo dajëp!”, näng mä ÿ Peed hã.

3

¹ H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hã wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hã ji hyb n'aa dajëp doo.

² Sét ub ti ÿ eanh bë hã hÿÿ kä: P'op Hagä Do anoo bë hã ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do

---

‡‡ **2:19** Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō wäd bä ji hã Paw-Ro hanäng péh. **‡‡ 2:20** Ti hadoo ër hã na-ãäj hë. Paw-Ro bawät do hã ër tametëeh nyy da taw'ääts hë ër sahōnh hë ër babok.

bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó?

³ Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hã bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahũüm. Bë karën apäh hÿÿ kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã g'eeh bë karën bë daap yyp hÿÿ kä?

⁴ Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hã? Ý karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.*

⁵ Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hã, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.†

⁷ Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kä.‡

⁸ P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hã ka-

---

* **3:4** Dooh ji hapëë bä baad ub nyy d' tahanäng pé tæg nad'ëed is do 4 hã kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ãäj hë tahajaa ji erii bä: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejãã noo gó? Ý karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.” † **3:6** Genesis 15.6 ‡ **3:7** *Abaraãm karapee*, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hã. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng.

her'ood dāk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hē da baad rabahado padēek da P'op Hagä Do matym gó. Hahỹỹ da Kristo ky n'aa hanām do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraām hā: “A hyb n'aa né da sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do ky n'aa kedēng da”,§ nāng kerih doo.

⁹ Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do tii, Abaraām h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa edēng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahōnh hē tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hā daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee dāk tii. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee dāk sahōnh hē ajyy, yỹj, sét né paawä resōōts bä sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resōōts hōm bä, raky n'aa kawas'ee dāk da”,** nāng kerih doo.

¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hē, dooh baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hā ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hē ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahỹỹ da takerii dāk ta ti ky n'aa: “Jāām hē edēb had'yyt da, jé ta hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó”,†† nāng kerih doo.

¹² Hỹỹ kā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wāt doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hā radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ēēn doo. Hahỹỹ da takerii dāk P'op

§ 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18

** 3:10 Dew-Teronom 27.26

†† 3:11 Habakuk 2.4

Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahỹỹ hã kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.”^{‡‡}

¹³ Ër paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ër nahajaa do hyb n'aa ër ky dahé bä. Tii bä kä, ër Kristo bedëeb wät ër ky n'aa kawas'ee däk do mahãnh. Ta hã tabadäng ër ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, ër hã tanadëe wät hyb n'aa. Ër hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hë b'aa hã sa kamag padëek doo”,^{§§} näng kerih doo.

¹⁴ Ër ky n'aa kawasee do mahãnh ër Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ãj hë ragadoo hỹỹ kä Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hỹỹ kä, ër sahõnh hë, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa ër gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bë ÿ maher'oot Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakãn haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hã raberih bä hyb n'aa jeyyk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahỹỹd bä. Dooh na-ãj hë ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hã taberih nä ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã.***

^{‡‡} **3:12** Rewitikos 18.5   ^{§§} **3:13** Dew-Teronom 21.23   ^{***} **3:15**
Dooh kah'ỹỹt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh.

16 Abaraãm hã, ta panaa hã na-ããj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëe bã hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hẽ ta panaa hyb n'aa taky däng.††† Kristo né hẽ ti sét hadoo do Abaraãm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng.

17 Hahÿÿ d' ti ÿ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ÿÿt pé ÿ noo bã: Abaraãm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hã. Taky däng ta hã, dooh taky kahÿÿd bã ta hã taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bã Mosees hã kan'oo däk doo, dooh tahaja bã tahÿÿd bã pooj jé Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

18 Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ër wë tatabëej bã paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bã paawä tii, tii bã dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hã. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraãm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hã.

19 Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraãm panaa, kanajaa nã bã. Ti panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do äãs sa hã, Mosees hã raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod

---

††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

Isaraéw buuj sa wë, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë na-ããj hë ti Mosees.

²⁰ Hÿÿ kä, sét hë tado bä, ta daaj hë taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hë P'op Hagä Doo, ta daaj hë Abaraãm hã tamaher'oot do ta hã taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hã? Dooh! Dooh ta hã tah'yy kawareem bä. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä ji edëb had'yyt do ji hã tan'oo bä, tii bä kä baad ër bahado däg né hë paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ër ky daheeh do hyb n'aa.

²² Dooh né hë tahaja bä ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hã tamejō had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jããm hë Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ãã tamoo masoo hadoo. ãã tadewäts bëeh hadoo. ãã tahag'ããs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagã n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do ër hã tametëeh bä kä Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä hÿÿ kä, baad ji bahado däk ta matym gó.

²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ãã hagã n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ãã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa.

²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä, Kristo hã ër daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb

n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tahagãã wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hẽ, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hỹỹ kä Kristo Jesus hã.

²⁷ Bë nu kemuun bong bä séd hã bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hỹỹ kä.

²⁸ Séd uuh had'yyt ër hỹỹ kä Kristo Jesus hã ër h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ỹnh ji do bä na-ãj hẽ. Séd uuh had'yyt né hẽ ji.

²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hỹỹ kä bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ỹ maher'oot ji hã tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hẽ ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hẽ ta yb ma ta ma hado däg né paawä ta jawén.

² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagã n'aa mejũũ ta t'aah hã ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ããs do hã taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karên do tamoo wäd bä.

³ Ti hadoo ër hã. Kristo ër tabed'ëëp do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëër. Badäk hahỹỹ hã nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ër hã tamejũũ ti noo gó. Ta ti kamejũũ do karom hadoo nä ëër ti noo gó.

⁴ Tii bā kā, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bā kā, P'op Hagä Do mejũũ ta T'aah. Ýŷn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo bā tabenäng,

⁵ ãã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kā.

⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejũũ ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hẽ, ta Sahee an'oo bā, “Ee” P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa.

⁷ Ti hyb n'aa kā, dooh ji hã mejũũ do karom mahado wäd bā. P'op Hagä Do t'aah kā õm. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta taah sa hã tabanoo doo, a hã da tabanoo na-ããj hẽ.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bā, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii.

⁹ Hÿÿ kā, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ý hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hẽnh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wë? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejũũ p'aa hẽnh, p'ooj ub bë babok doo da?

¹⁰ Tsyt hẽ däg bë basëew däk ta äh, bë daaj hẽ bë tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsyt hẽ däg bë basëew däk ta see pé noo gó ta baab.*

¹¹ Bë ý hyb n'aa tón! Daap hẽ apäh ý ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

---

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

¹² Tak'ëp ÿ betsëë bë hä, wakän haa, ÿ bad'oo doo da taw'ääts hë bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ÿ daab yb wäd bä. Pooj jé ta tii hä bë daab nayyp do hado däk ÿÿh.

Pooj jé baad ÿ bë gadoo.

¹³ Bë hapäh né hë, ÿ nahëë näng do hyb n'aa ti noo gó bë häj n'aa bä ÿ bewäd nä. Ti noo gó né hë pooj jé bë ÿ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanäm doo.

¹⁴ Nahäh ÿÿ taw'ääts hë nado né paawä bë hä ti noo gó, dooh né paa ÿ bë ty n'aa gesyyg bä. Baad ÿ bë gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah.

¹⁵ Tak'ëp bë tsebé ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bä paawä, bë matym sii hë bë ado nyh paawä hä ÿÿ bë banoo hyb n'aa.

¹⁶ Bë hä, bë maji hado däk g'eeh ÿ hÿÿ kä, baad hadoo do bë ÿ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bë rah'yyb en'yym bë gadoo hyb n'aa sa hä, dooh bë hyb n'aa tado bä bë rah'yyb en'yym doo. Rakarën paawä bë hyb n'aa wareem ÿÿh, sa hä bë h'yyb en'yym hyb n'aa, sa hä bë maa newëë hyb n'aa kä.

¹⁸ Taw'ääts hë had'yyt hë ji rah'yyb en'yym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bä tii. Hÿÿ kä, bë mahang ÿ badoh bä, bë an'oo manä baad nadoo do jawén bë rah'yyb en'yym doo.

¹⁹ Tah haa hadoo do ÿ kamahän doo, ÿÿnh ajän benyy däg bä ta mahÿÿnh do tahoop doo da, p'aa hënh ÿ bahoop bë hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bë baboo däk bä kä.

20 Dooh ÿ haja bä bē wē ÿ ahōm bä, ti hadoo né hē ÿ karēn paawä bē wē ÿ bahōm, baad bē sii ÿ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ÿ hapēē wäd bä nyy d' ÿ bad'oo bē hā.

21 Bēēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hā mejūū kar'ēēn doo, bē hā ÿ eanh hahÿÿh: Dooh bē hapēē bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo?

22 Pawóp mä Abaraām taah, näng kerih do hā. Ta ÿÿm karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta ÿÿm heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh.

23 Ta ÿÿm karom sii tawén eta däk, ta ÿÿm karom hā ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē däk do hyb n'aa. Ta ÿÿm heh'äät do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hā.

24 Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ēēg bä. Pawóp hē hadoo do ÿÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraām sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waēē Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hā tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahōnh hē Sinaih bä kanoo do hā daap yyp doo, tak'ēp rabahoop kamejūū doo.

25 Agah, waēē Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ēp sa hā ramejūū do rahoop doo da paah, Jerusarēnh buuj da hē rahoop tak'ēp kamejūū doo. Sa karom hadoo Jerusarēnh buuj.

26 Hÿÿ kä, Jerusarēnh hÿ pong jé hana doo,†

† 4:26 Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hā h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp kamejūū doo.

Sarah, kamanejũũ do nahoop do hadoo tii. Jerusareñh hỹ pong jé hana do karapee eër, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Doooh kamejũũ do er ahob bã.

²⁷ Ti ky n'aa né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahỹỹ da takerih:

“H'yy gadajaa da õm, yỹnh netaah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëenh, õm ajãn mahỹỹj nahoop doo. H'yy gadajaa da, tsebee ỹ wén näng, ta bahãnh hajök do yỹnh reréd hõm do taah.

Doooh denaa hẽ yỹnh patug näng do taah.”‡

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëeh, wakãn haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa.

²⁹ P'ooj ub, Abaraãm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hẽ rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejã wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hẽ. Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã daap yyp do er rarejãã, P'op Hagä Do Sahee er h'yyb gó hanäng doo.

³⁰ Hỹỹ kä, hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm yỹnh karom ta t'aah daheeh. Doooh yỹnh karom t'aah gado bã ta

‡ **4:27** Isajas 54.1 hã takerii däk ta tii. Hahỹỹ d' kerih do hanäng péh: *Yỹnh reréd hõm do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do hadoo. Hajõõ däk tii. Yỹnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã ky dah'eeh do hadoo. Doooh Jesus hã rah'yy kae bã tii. Hajök Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã ky dah'eeh do bahãnh.*

yb hanaa ta ÿÿm heh'äät do t'aah nemuun",§ näng kerih doo.**

³¹ Ti hyb n'aa wakān haa, tak'ëp ta hã kamejũũ do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamane-jũũ do nahoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëëp tak'ëp ër hã kamejũũ do ër ahoop do mahānh, baad ër babok hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa bë an'oo manã ta see hã bë rah'yyb mahũũm. Bë gado manã tak'ëp kamejũũ do rakarēn bã p'aa hēnh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakã bë ÿ maher'oot doo! ÿÿh, Paw-Ro, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahōg hōm do bë gado bã, daap hē da bë hã tii bã Kristo ji hyb n'aa dajëp doo.

³ Sahōnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahōg hōm do gadoo do sa hã ÿ ab'aanh ÿ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bã, kamejō dāk bë hã tii bã sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-ãj hē.

⁴ Bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëēn do baad bë bahado dāk paawã P'op Hagã Do matym gó, dawëë bë baboo däg kãn

---

§ 4:30 Genesis 21.10   ** 4:30 P'oos ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ãäp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã karēn mejũũ doo. Dooch ta ti hedoo do ji gado bã ji mahang, tahanäng péh. Dooch P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ragado da tii.   †† 4:31 Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do nado ëër, tahanäng pé tii.   ‡‡ 4:31 P'op Hagã Do taah ër hado dāk, ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Ër tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky enyym do hyb n'aa, nes'aa né paawã ëër.

Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagä Do ky enyym do bë ty n'aa gesyng däg kãn.

⁵ Ëër kã, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bã, Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

⁶ Séd hẽ ji h'yy kata däg bã Kristo Jesus hã, ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ããj hẽ. Séd hã né hẽ ji ta hã. Jããm hẽ takarẽn do ji hã, baad ji h'yy kae heh'ãät do ta hã, ji da hadoo do ji kamahãn do hã kametëeh doo.

⁷ Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kãn baad hadoo do ky n'aa bë ky nadahé wät hyb n'aa?

⁸ Ta ti bë hã raky kah'ũm doo, dooh P'op Hagä Do bë tanaëenh do hanaa tado bã.

⁹ Nad'ëed its né paawä pãw makuj n'aa, jé pad'yyt hẽ däg takamekuuj däk.*

¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kasadä do hyb n'aa, baad ÿ bahapäh hëp ÿÿ gó, ÿ hyb n'aa newëe doo da bë da hyb n'aa newëe na-ããj hẽ, séd bë h'yyb hedoo da hã ÿÿ. Dooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newë bã da. P'op Hagä Do rejãã da bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hã.

¹¹ Wakãn haa, ÿ na-ããj hẽ ÿ mejõ nã bã paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahög hõm hyb n'aa, te hub tado bã paawä tii, dooh paawä Judah buuj ÿ rarahejã bã. ÿ ma met'ëeg nã bã paawä taw'ããts hẽ né hẽ ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, tii bã

---

* **5:9** Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hẽ né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bã, ta s'ee hënh da rah'yyb mahũm hajök doo.

Kristo b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejã wäd bä.

¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahõg hõm do mejũ doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, taw'ãäts hë paawä sahõnh hë sa hã hanäng do ragahõg hõm.

¹³ Bëeh, wakãn haa, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejũ doo bë hã tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kä. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bä tii d' tabad'oo ër hã. Dooh. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hã tamejũ do mahãnh ji tawén ed'ëep, kamahãn gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo.

¹⁴ Ta tii d' ý wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahý sét hë hadoo do tamejũ do hã kametä däk: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”†

¹⁵ Bë hyb n'aa matakä! Bë kamanahãn bä bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bä ta see wë, ta see rejã bä ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bä da bë d' gawatsik.

Taw'ãäts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa hahýh

¹⁶ Ti hyb n'aa kä bë ý maher'oot hahýh da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa, tii bä da dooh bë moo boo bä nesaa do bë h'yyb säg karën doo.

¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bä P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bä na-ãäj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ĩ ji h'yyb

---

† 5:14 Rewitikos 19.18

gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bã bë moo boo bã ti bë karĕn paawä bë moo bong doo.

¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm bã bë an'oo bã, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hã tamejõ wäd bã.

¹⁹ Wyt ta maab hĕ nesaa do sa h'yyb säg karĕn do jawén habok do moo bok doo: Sa yĩm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'yĩh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã.

²⁰ Kabarii hã rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehĕm. H'yy gaëj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hã rah'yy kajew'ëes. Nayyw hĕ rakawajãän. Ta wób sa bahãnh rakarĕn ranu gapad'ëek, dooh rakarĕn bã séd rah'yyb hedo bã ta wób sa hã.

²¹ Ta wób wĕ hanäng do raty ge-eh. Jarakĕ hedoo do hã raboom. Ta bahãnh rabawĕh, rabeëk. Hajõng nä ti hedoo do ramoo bong na-ãäj hĕ. P'aa hĕnh tak'ĕp péj bë y maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bã tabag'ãäs doo bã.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahãn doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb nãm doo, nayyw hĕ kawanajãän doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'yĩt doo,

²³ kaja hĕ denaa hĕ ji h'yyb ji mahũũm do ji da hadoo do wĕ, ji h'yyb ji meduuk do na-ãäj hĕ. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh.

²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karĕn do jawén raboo boo bã. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ĕp karĕn doo. B'aa kajatsĕk do hã repĕem däk hadoo ta tii.

25 Ti hyb n'aa, papuuj gó ər babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ãäts hē hỹĩ kã ər ky daheeh né hē P'op Hagä Do Sahee ər hã metēeh do ər h'yyb gó.

26 Taw'ãäts hē dooh ər h'yy kasabé bã. Taw'ãäts hē dooh ər mety bã ər da hadoo doo. Taw'ãäts hē dooh ər h'yy kajewēets bã ər da hadoo do wē.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahỹĩh

1 Wakān haa, nesaa do bē see moo wäd bã, tii bã taw'ãäts hē bēeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũm doo, bē maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hēnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũm ta hã. Taw'ãäts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mah'ũm ta hã bē maher'oot bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bã, taw'ãäts hē baad mamatakä a daaj hē, nesaa do õm sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa.

2 Bē masaa bē da hadoo doo, hejooñh do ta wē takametēeh bã. Tii d' bē adoo bã, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé däg kãn.*

3 Hyb n'aa sakog is do seeh, “Ỹ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bã, ta daaj hē takawadii.

4 Taw'ãäts hē ji daaj hē ji moo wät do hã ji hyb n'aa newēē baad ji do bã. Baad ji do bã, ji hegãã bã ji daaj hē, tii bã ji moo wät do hã tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bã ta wób rababok do hã ji kametyy.

---

* **6:2** Hahỹ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ãäts hē bē ỹ kamahñ doo da bē kamahñ ta wób.” Jowãw 13.34.

⁵ Taw'ãäts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ȳ wén näng.

⁶ Taw'ãäts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wë hanäng do uuh me.

⁷ Bë hã hē bë kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo.

⁸ Hahỹ d' ȳ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karën do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karën do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē dooh ër h'yy gejë hõm bä baad hadoo do ër moo bok do hã. Ër h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo.

¹⁰ Ti hyb n'aa kä, ër haja bä, taw'ãäts hē baad hadoo do ër moo boo had'yyt bä sahõnh hē sa hã. Taw'ãäts hē ti bahãnh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã.

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do hahỹh

¹¹ Bë hegãã hahỹ bë ner'ood bä, tëg ewëëh do hã moh ȳ me bë ȳ ma erii kãn hahỹ tagadëeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karën do bë ramejũũ bë masuuj noo byyh bë kahõg hõm hyb n'aa, jããm hē ta wób

---

† **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hã nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadëeg ub, ta daaj hē tado däk ji merih do nahëëh, tagadëeg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejũũ. Dooh rakarĕn bã Judah buuj wób, tak'ĕp ta ti mejũũ do sa hã rarahejãã Kristo b'aa hã kajatsĕk do hã dajĕp do ky n'aa hyb n'aa.

¹³ Sa daaj hĕ dooh raky dahé bã Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hĕ rakarĕn bĕ gadoo bĕ masuuj noo byyh kahõg hõm doo, ta ti bĕ gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa.

¹⁴ Ỹĩ kã, jããm hĕ ỹ karĕn ỹ h'yy kasab'ee b'aa kajatsĕk do hã Jesus Kristo, Ęr Wahĕ N'aa dajĕp do hyb n'aa. B'aa kajatsĕk do hã Kristo dajĕp do hyb n'aa, sahõnh hĕ badãk hahỹỹ hã ji h'yyb karĕn do dajĕb kãn hadoo hã ỹỹ. Ỹ na-ããj né hĕ ỹ dajĕb wãt hadoo ta ti hedoo do hã. Dooh ta ti jawén ỹ awãd wãd bã.

¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hã nado ti ji hyb n'aa matakĕĕ doo, ji masuuj noo byyh kanahõg hõm do hã nado na-ããj hĕ. Dooh its ti P'op Hagã Do matym gó. Jããm hĕ taw'ããts hĕ ji hyb n'aa matakĕĕ papuuj gó ji bawãt do hã, P'op Hagã Do Sahee anoo doo.

¹⁶ Ta tii hã hyb n'aa matakĕĕ do sa hã, papuuj gó habok do sa hã, h'yyb nãm do ỹ karĕn P'op Hagã Do anoo. Ỹ karĕn P'op Hagã Do t'yyd mehĩĩn tii. Ti né hĕ ta karapee heh'ããt doo.

¹⁷ Hup ỹỹ hã ti anãng rok ỹ tyw n'aa paah, Jesus

hyb n'aa ÿ rarahejãã doo.‡ Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ÿ karēn wäd bä ran'oo bä, bë hyb n'aa h'yy katón do ÿ ahob wäd bä.

¹⁸ ÿ karēn ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahõnh hë bë hã, wakãn haa hedoo doo. Jããm hë kä.

---

‡ **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuj noo byyh kahõg hõm do heen n'aa hã. Sa hã, ti ti metëeh baad ji do bä P'op Hagã Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hã rahapäh hajõng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanãm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hã rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc